

Паризькі газети – треба віддати належне – відпаривували ці нападки дуже вдало. Вони били англійців їхньою ж зброєю. Наприклад, газета «Temps» зіставляла французький договір із британською конвенцією про Кіпр. З цього порівняння випливало, що Англія зробила в цьому випадку незрівнянно більше узурпаторських придбань, ніж Франція, яка обмежилася лише дозволом зайняти деякі пункти в Тунісі, та й то заради збереження безпеки на території, що їй належить. Бей продовжував царювати та керувати своїми володіннями. Отже, як після цього англійцям нападати на французів [4]?

Туніський бей внаслідок хвилювань 12 травня почувався трохи хворим. Запевняли, що перед підписанням договору з французами відбулася бурхлива сцена. Коли бей залишився наодинці зі своїм прем'єр-міністром Мустафою, то на останнього посипалися закиди за те, що він обдурих бєя обіцянкою про появу італійської армії, що нібито мала прийти на допомогу Тунісу [4].

У Константинополі 13 та 14 травня в імператорському палаці відбувалися засідання ради міністрів для обговорення туніського питання [4]. На додаток до повідомлення «Pester Lloyd'a» про запити, поставлені міністерству закордонних справ щодо того, чи Австро-Угорщина налаштована до втручання у справу між Францією і Тунісом, запевняли, що австро-угорський посол у Константинополі вже заявив був Асім-паші, що Австро-Угорщина не вийде з пасивного становища навіть у тому разі, якщо хтось вимовить енергійне вето проти політики, якою Франція так вдало слідувала у туніському питанні [4]. Всі газети в Італії, говорячи про французький договір з туніським беєм, ганьбили поведінку Франції і стверджували, що ця держава до останньої хвилини робила такі формальні заяви, з яких неможливо було передбачити останніх її рішень, які згодом стали фактом [4].

Отже, ми бачимо, наскільки напруженою була ситуація у світі через підписання трактату між Францією та Тунісом та якою різноманітною була реакція на це європейських держав.

Джерела та література

1. Одесский Листок. 1881. № 97. 3(15) мая.
2. Там само. № 98, вторник, 5(17) мая.
3. Там само. № 99, среда, 6(18) мая.
4. Там само. № 100, четверг, 7(19) мая.

Добровольський Георгій

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВИНИКНЕННЯ ЧОРНОСОТЕНСТВА ЯК ПРОЯВ МОДЕРНІЗАЦІЇ РОСІЙСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. Наприкінці XIX – початку XX ст. Російська імперія переживала активну модернізацію. Серед іншого, вона проявлялась у формуванні модерних націй, виникненні партій і політичних рухів, одним з яких був чорносотенний рух. Виступаючи проти революційних перетворень, вони одночасно були їхнім каталізатором і активними учасниками.

Ключові слова: Російська імперія, модернізація, чорносотенний рух, нація.

***Abstract.** In the late nineteenth - early twentieth century, in the Russian Empire underwent active modernization. Among other things, it manifested itself in the formation of modern nations, the emergence of parties and political movements, one of which was the Black Hundred movement. Opposing the revolutionary transformations, they were both their catalyst and active participants.*

***Keywords:** Russian Empire, modernization, Black Hundred movement, nation.*

Наприкінці XIX – початку XX ст. у Російській імперії швидкими темпами йшов процес модернізації. Він охоплював усі сфери життя людей – від економіки до політики та ідеології. Однією із характерних ознак цього процесу було формування націй модерного типу. Каталізатором модернізації послужила поразка Росії у війні з Японією 1904–1905 рр. Вона підтвердила необхідність проведення комплексних реформ та спричинила загострення соціальних протиріч всередині Імперії, що переросли у першу революцію 1905–1907 рр.

Революційна ситуація 1905 р. змусила владу піти на низку поступок. Під тиском громадськості імператор Микола II видав Маніфест 17 жовтня, який надавав політичні права і свободи його підданам та ставав новою основою законодавчої компетенції Державної думи [2]. Було скасовано цензуру друкованих видань, відмінено сумнозвісний для українців Емський указ 1876 р. про заборону друку та везення книг українською мовою на територію Російської імперії [1, с. 331]. Цим маніфестом та створенням Державної думи, по суті, було припинено самодержавний спосіб правління та закладено основи конституціоналізму.

Поступки громадськості з боку влади та поширення ліберальних ідей зустріли опір з боку консервативних кіл. Виник антиреволюційний, право-радикальний промонархічний рух у формі кількох чорносотенних організацій, серед яких активністю виділялися «Союз Русского Народа», «Союз Михаила Архангела», «Русская монархическая партия». Після своєї появи чорносотенні організації активно взялися до ідеологічної та політичної боротьби із своїми опонентами, яка іноді переростала в терор.

Проголошуючи себе захисниками самодержавної монархії, вони також активно включилися у політичну боротьбу в ході виборів до Державної думи. Чорносотенці брали участь у засіданнях Держдуми, чим зі свого боку фактично легітимізували перехід від самодержавства до конституційної монархії, проти чого офіційно виступали.

Члени чорносотенних організацій на доступному рівні пропагували свої ідеї серед нижчих соціальних верств активного населення [5]. Залучення до виборів у Держдуму селянства і робітництва та ідеологічна обробка різними політичними силами сприяли їхній прискореній політизації.

Чорносотенці, як і представники лівого спектру політичного життя, часто виступали проти чиновництва як уособлення усіх бід держави [4, с. 369–370], проте, на відміну від своїх ідейних опонентів, мотивували це тим, що воно «інородницьке» та продалося ворогам царя і «російської нації». Саме тоді у політичній пропаганді активно почав використовуватися концепт «нація». Чорносотенці дуже часто називали себе захисниками «загальноросійської нації» та націоналістами [5], хоча чіткої системи ідей та поглядів, яка б визначала суть поняття «націоналізм» і «нація», ще не склалося [7, с. 43–44]. Питання націоналізму набуло такої актуальності, що його навіть порушували у своїх проповідях

церковні ієрархи [3, с. 1015–1022; 8, с. 36–38]. Однак класичне традиційне суспільство, яке так прагнули зберегти чорносотенці, не знає націоналізму.

Отже, чорносотенці, офіційно декларуючи свою боротьбу із політичними та ідеологічними проявами модернізації, були водночас її проявом. Виступаючи проти революційних перетворень, вони одночасно були їхнім каталізатором і активними учасниками.

Джерела та література

1. Емський указ. *Літературознавча енциклопедія*: у 2-х т. / автор-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ. ВЦ «Академія». 2007. Т. 1: А–Л. С. 331.
2. Манифест об усовершенствовании государственного порядка 17 октября 1905 г. URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/oct1905.htm>
3. О национализме и патриотизме: Речь, сказанная (митрополитом Антонием) на годичном празднике Русского народного союза имени Архангела Михаила 8 ноября за панихидой по убиенным крамольниками патриотам. *Волынские епархиальные ведомости*. 1909. № 51–52. 22 декабря. С. 1015–1022.
4. Поучение Архиепископа Антония пред молебном на волостном сходе для избрания земских выборщиков. *Волынские епархиальные ведомости*. 1911, 28 апреля. С. 369–370.
5. Программа партии русских националистов (Всероссийского национального союза). 1911 г. URL: <http://docs.historyrussia.org/ru/nodes/74921-programma-partii-russkih-natsionalistov-vserossiyskogo-natsionalnogo-soyuza-1911-g#mode/inspect/page/1/zoom/4>
6. Союзники! (Призыв к крестьянам избрать выборщиков во время выборов в Государственную думу). *Почаевские известия*. 1906. № 73. 1 декабря. С. 1.
7. Федевич К. К., Федевич К. І. За віру, царя і кобзаря. Малоросійські монархісти і український національний рух (1905–1917 роки). Київ: Критика, 2017. 308 с.
8. Что значит быть русским националистом? *Волынские епархиальные ведомости*. 1914. № 3. 16 января. С. 36–38.

Костюк Сергій

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕОКА НА ОСТРОВІ КІПР

Анотація. У дослідженні презентована інформація про розвиток подій на Кіпрі під час діяльності грецької організації ЕОКА. Методологічною основою роботи є системний підхід, принцип історизму, наукової об'єктивності, критичного мислення та порівняльний підхід. Дослідження тематики полягає у вивченні поставленої проблеми, щоб дати оцінку організації ЕОКА, визначити головні ідеї цього формування.

Ключові слова: ЕОКА, греки-кіпріоти, турки-кіпріоти, Кіпр.

Abstract. This study provides information on the development of events in Cyprus during the time of the leading activities of the Greek terrorist organization EOKA. The methodological basis of the work is a systematic approach, the principle of historicism, scientific objectivity, critical thinking and a comparative approach. The study of this topic consists in studying the problem posed in order to assess the organization of EOKA, to determine the main ideas of this formation and its connection with the Hitler Youth.

Keywords: EOKA, Greek Cypriots, Turkish Cypriots, Hitler Youth, Cyprus.

Розподіл острова Кіпр відбувався поступово, проходячи власні етапи в історичному розвитку. Кіпрська проблема дотепер перебуває у замороженому стані і чекає відповідних дій з боку обох громад острова та міжнародної спільноти